

Hejdéri Devics János honvédtüzér síremléke

A Honismeret 1986/2. számában közölt, Egy plébános emlékirataiból című cikkemben leírtam szülőfalum, Káptalanvis – ma Répcevis, mely Káptalanvis és Nemesvid egyesítésével nyerte új nevét – plébánosának, *Kozmár Pálnak* emlékeztetését Nemesvis és Salamonfa (ma Zsira) községek között, 1848. október 11-én lefolyt csatáról, melyet a csekély számú magyar honvédcsoport vívott a Pákozdtól menekülő és Mosontól Kőszegig átvonuló rendezetlen horvát sereg ellen. Ebben a csatában esett el *Hejdéri Devics János* honvédtüzér hadnagy, kinek és még két ismeretlen társának holtteste sokáig jeltelenül nyugodott a nemesvisi temetőben.

Widder Cyprián káptalanvisi plébános buzgólkodására 1898. október 11-én, a csata 50. évfordulóján rendezett ünnepségen elhatározták, hogy a nagy idők szerint emléke kőben is megörökítve hirdesse a múlt dicsőségét. Az ünnepséget követő társaságban *Pöschl Péter*, a német ajkú Locsmánd község (ma Burgenland) plébánosa gyűjtést indítványozott *Devics János* sírjára állítandó és a visi csatában életüket áldozó vitézek emlékét megőrkítő sírkőre. A résztvevők olyan lelkesedéssel fogadták az indítványt, hogy azonnal több, mint 40 Ft gyűlt össze. Ez az összeg később tovább gyarapodott, amikor a Soproni Napló című megyei újság vette kezébe az ügyet és olvasóit felkérte az adakozásra.

Még folyt a gyűjtés a sírkőalapra, amikor a visi esperes, *Widder Cyprián* 1898. októberében levelet írt Veszprémbe, *Devics János* kanonoknak. A levél azonban felbontatlanul visszaérkezett azzal a hátrattal: „Ismeretlen kézből levelet nem fogadok, Devics.” Erre a nem várt válasza abba is maradt a tudakozódás a család után. 1899. augusztus 13-án, a sírkőalapra rendezett mulatságról cikket közölt a Soproni Napló, a hírt többek között a Budapesti Hírlap is átvette. A Devics család innen tudta meg, mi történik Visen.

1899. augusztus 23-i keltezéssel a Fehér megyei Kálózról levél érkezett az espereshez, melyben *Rajmss Mártonné*, született *Hejdéri Devics Emerika* közölte, Visen síremlékeket emelnek az ottani csatában elesett Devics Józsefnek, aki neki édes testvére, de nem József volt, hanem János. Egyben kérte az esperest, hogy a téves nevet legyen szíves kijavítani. Az esperes válaszában közölte, szívesen kiigazítja a nevet, ha beigazolja, hogy a nemesvisi csatában hősi halált halt Devics csakugyan az ő családjából való. Ha pedig a család ezt beigazolni nem tudja, a bizottság kénytelen a halotti anyakönyvbe bejegyzettekhez ragaszkodni, ahol szóról szóra ez áll: „1848. október 11-én meghalt és 12-én eltemetett 20 éves Devics József honvédtüzér. Atyja tisztartó Fehér megyében, Pázmánd nevű helységben. Lakhelye Pázmánd. Eltemette Kozmás Pál plébános. (Észrevétel: Elesett ágyúgolyó által a visi csatában október 11-én 1848.)”

Ezt követően 1899. szeptember 21-én küldött is a család bizonyítékokat. A levél a Zemplén megyei Grozócról érkezett és *Gajdics Antalné*, született *Puza Aloysis, Puza Antal*

topalovkai jegyző leánya írta, kinek édesanyja Devics János tisztartónak a leánya és így a Visen elesett hősnék testvére.

Leveléhez mellékelte Devics János tisztartó levelét, melyben értesítette gyermekeit *Muki* fia (így becézték családjukban) haláláról. A levél idevágó része így szólt:

„Kelt Pázmádon X-ben 27-iki 1848.

Kedves Gyermekeim! – Szívfájdalommal és könnyező szemekkel tudósítlak benneteket, hogy Kedves Muki Fijam október 11-én Sopron megyében Salamonfa és Viss helységek határában levő csatában az ellenség által elesett és elvérzett. Az ellenség ágyugolyóiba éppen az Fejét találta úgy, hogy azt a levegőbe széjjel vitte és széjjel hánnya úgy, hogy azt sóha meg nem találhatták. Kedves elfelejthetetlen gyermekemnek teste a vissi temetőben vagy on eltakarítva. Az Tisztjei és Kedves barátjai tisztességesen eltemették. Az Isten áldja meg őket!

De – ti az egészet nem is tudjátok még. Szegény Muki ezen zavaros időben beállott Tüzérnek, ki is a Pákozdi ütközetben igen kimutatta magát szeptember 29-én. Utána azonnal Főágyúsnak emeltetett. Október 10-én hadnagynak volt Gandidálva és október 11-én volt azon szerencsétlen napja. – A levél további része családi dolgokról szólt. Aláírás: „Szomorú Atyátok Devics János.”

Ezzel a levéllel egy időben jött ugyancsak Grozócról a keresztelő bizonyítvány is, mely igazolás alapján az emlékbizottság szívesen teljesítette a család kívánságát és József helyett *Hejdéri Devics János* nevet vésette az emlékköbe.

Ezen előzmények után kerülhetett sor a síremlék felavatásának ünnepségére, 1899. október 11-én, a nemesvisi csata 51. évfordulóján. E nap reggelre ünnepi díszlőt öltöttek Nemesvis, Káptalanvis és Zsira községek házai. Az összesereglett lakossági a káptalanvisi plébánia udvarán sorakozott fel és innen indult el istentiszteletre a magaslaton épült templomba, melyet zsúfolásig megtöltött az ünneplő közönség. A szabadsághős családja részéről *Devics Émerika* és *Devics Ferenc*, az elhunyt testvérei, valamint *Markovics Győző* és *Markovics Jenő*, a hős unokaöccsei jöttek el az ünneplésre.

A szentmise után lengő zászlók alatt vonultak át a nemesvisi temetőbe a megjelentek. A síremléket még lepel takarta. A Himnusz elénekülésével kezdődött el az ünnepség, majd *Widder Cyprián* megnyitója következett: „Kicsi kis jószág az emberi szív, mégis kimondhatatlanul sok, nemes és mérhetetlen érzelem fér el benne. E nemes érzelmek közt a legelső helyek egyikén áll a kegyelet és ez a kegyelet hozta létre a mai ünnepünket. Amikor a visi ütközet 50. évfordulóját ünneplve bejártuk a harcteret, szomorúan tapasztaltuk, hogy a csatában elesett hősöknek semmi emléküik nincs, sőt sírjuk is jeltelen maradt. Ezt az elhagyatottságot látva, nagyot dobban a kegyelet érzésében megsértett szív. Ebből pattant ki, ami a szíveket bántotta, azt kiáltva: »Emléket, emléket a hazáért elvérzett férfiaknak!«

Nem kellett több és íme, ma készen áll előttünk a kegyelet szülte emlék. Tudom, ezért a hazafias érzelem köszönetet nem vár, mégis szívem kértet, hogy ez ünnepélyes alkalommal köszönetet mondjak mindazoknak, akik e kegyeletes és hazafias ügyben támogattak.”

A megnyitó szavak után *Sontos Ferenc*, a csepregi járás főszolgabírája mondott ünnepi beszédet, majd *Rábel László*, a Soproni Hírlap főszerkesztője leplezte le a síremléket. Amikor lehullott a síremlék takaró lepel, ezeket mondta: „Vitéz Devics János, tekints körül! A sír, melyet most drága testvéreiddel együtt e vidék hazafias lakossága áll körül, sok időn át volt jeltelen. De nevednek emlékét falvaink népe híven megőrizte és most felékesíti a szeretet virágaival és büszke gránitkövet állított hamvaidd fölé, hogy az utódoknak is átadhassuk neved hősi emléket! Édes legyen álmodásod *vitéz Devics János!*”

A síremlék leplezését koszorúzás követte. Amikor a családtagok helyezték el koszorúikat, a hős nővére zokogva borult a sírhalomra és csókjaival illetve testvérét takaró hantokat. A koszorúk elhelyezése után *Widder Cyprián* esperes megfogadta, hogy ezután minden év október 11-én és halottak napján virággal ékesítik fel a hősök sírját.

A két Vis község lakossága azóta is virággal ülteti be és egész éven át gondolja a hősokeket takaró sírhantot, a községben pedig utcát is neveztek el róla. Az egymást követő nemzedékek ezzel is megmutatják, hogy szívükbe zárták községük temetőjében nyugvó hősök emlékét.¹

Szabó József

¹ A forrásanyagban szereplő községneveket és Devics János rokonságához tartozó személyneveket teljes egészükben igyekeztem feltüntetni azzal a céllal, hogy a ma élő, Devics családból származókhoz is eljusson hős elődük megbecsülésének híre és tovább ápolhassák annak emlékét, aki lakosságunktól el nem feledve nyugszik a nemesvisi temetőben. **Forrásaim:** A káptalanvisi plébánia iratanyaga. – A Soproni Napló 1899. október 15-i számában megjelent A szabadságharc ünnepe Nemes-Visen című cikk.